

Oponentský posudek k bakalářské práci Soni Boučkové

„Šátková aféra“ ve Francii: politologická analýza“

(Vedoucí práce: Mgr. Marek Skovajsa, Ph.D.)

FHS UK

Vypracoval: Yasar Abu Ghosh, 06.09.2006

Nejcharakterističtější rysem práce Soni Boučkové je nekritická práce s prameny a absence pokusu o jejich alespoň dílčí systematizaci. Často se tak vedle sebe ocitají tvrzení, která jsou ostře protikladná. Na následujících řádcích se omezím pouze na některé problematické pasáže, zejména z druhé kapitoly, která je důležitá pro kontextuální ukotvení „šátkové aféry,, v diachronní i synchronní perspektivě.

Úvaha autorky, že HLM vznikala jako dočasná útočiště emigrantů a následně se vyvinula v trvalou „past v podobě ghett“ (s. 15), je neopodstatněná a jde proti smyslu tohoto sociálního projektu, který naopak řešil vzrůstající počet dělnické třídy ve Francii a nabízel jí novou vizi sociální integrace (že se jednalo v podstatě o „sociální bydlení“ uvádí autorka níže na stejné stránce, stejně jako v následující kapitole). Podobně si žádá vysvětlení tvrzení, že „spojování rodin [emigrantů] zproblematizovalo jejich případný návrat“, stejně jako tvrzení, že ropná krize v r. 1974 způsobila změnu „charakteru migrace“ (s. 15) tak, že se namísto jednotlivců začali do Francie odebírat celé rodiny. Jádrem práce by mělo být uchopení oné „exception française“ v kapitole 2.2. Integrace „po francouzsku“. Autorka ovšem téma rozebírá na pouhých dvou stranách a nemůže proto proniknout dál než za základní, i když správné tvrzení, že ve Francii je „občansko-politická integrace“ chápána současně jako *kulturní asimilace*“ (s. 19). (Stranou ponechávám triumfalistické tvrzení autorky, že Francie se stala „učitelkou lidského druhu“). V kapitole 2.2.1. o „druhé generaci“ uvádí autorka bez dalších souvislostí, že na sídlištích vystavěných v 60. letech začalo později docházet ke „zhoršování obytného prostředí i sociálních vztahů... v 70. letech tak příslušníci střední vrstvy začali sídliště opouštět“ (kde se tam najednou vzali, když sídliště byla podle autorky postavena pro přistěhovalce?), čímž došlo ke koncentraci majetkově nejslabších vrstev a afrických přistěhovalců na těch sídlištích. Protože hned na tuto pasáž navazují úvahy o vykořeněnosti, vypadá to, že autorka pokládá urbánní transformaci za příčinu pocitu vykořenění (to je úvaha velmi originální, nicméně by bylo třeba jí opřít o nějaký výzkum). I když v následujícím odstavci cituje sociologa Sebastiana Roché, který identifikuje čistě sociální příčiny pocitu vykořenění (propad příslušníků druhé generace emigrantů ve vzdělávacím systému a na pracovním trhu), nebrání to autorce hned v následující podkapitole 2.2.2. přiklonit se k vysvětlení nárůstu náboženských vášní na městských perifériích jako důsledku agresivní náboženské agitace a vštěpování nových kulturních forem, které brání „ženě žít plnohodnotný život“ (s. 25). Autorka jde dokonce tak daleko, že se ztotožňuje s radikální verzí tohoto způsobu výkladu, který uvádí, že tato generace je „nucena k tomu, aby se cítila součástí „muslimského národa“ vyděleného a oponujícího všemu, čeho si západní civilizace cení,“ jehož autorem není nikdo jiný, než francouzský vrchní školní inspektor.

V práci chybí zamyšlení nad rozpory mezi nálezy některých sociologů a antropologů a například závěry Stasiho komise. Přitom právě tento aspekt by byl vhodný k hlubší analýze

„šátkové aféry“ jako sociálního fenoménu. V *La foulard et la République* například autoři jasně ukazují, že samotná otázka důvodů zahalení je kontextově relevantní, neodvídá se od samotného vztahu jedince k víře, ale od jeho sociální situovanosti. Stasiho komise naopak tuto rovinu zdá se ignoruje a zamýšlí se pouze na percepci šátku v širší společnosti. To samo o sobě je ideologicky velmi zaujaté. Závěry komise neusilují o pochopení nošení šátků „zevnitř“, pouze se zaměřují na rétorický dopad viditelnosti šátků v sociálním prostoru. Z politického hlediska je toto poznání důležité už proto, že ukazuje na nevyrovnané postavení nositelů šátků při formování diskurzu o šátcích. Podtitul práce Soni Boučkové mi právě v této souvislosti zůstává záhadou: v celé práci není zmíněna jediná politologická teorie nebo koncept.

Kromě těchto koncepčních a metodologických chyb se v práci objevuje řada chyb logických a faktografických. Uvedu některé z nich. V překladu 1. článku zákona o nošení náboženských symbolů je chyba patrná na první pohled. Správný překlad zní: „... kázeňskému řízení předchází pohovor se studentem“ (s. 36). Pro bilanci výsledků aplikace zákona, který vstoupil v platnost 2. září 2004, autorka uvádí oficiální zdroj, „který na sklonku roku 2003 zveřejnilo francouzské ministerstvo školství“ (s. 38). V pozn. 76 autorka nabízí chybný výklad termínu „beurette“, který neoznačuje dívky přistěhovaleckého původu z Maghrebu, Turecka nebo černé Afriky, ale prostě mladá arabská děvčata. Další tvrzení, že je tento termín zažitý v běžné mluvě a že jej dokonce používají veřejní činitelé, je zcela určitě chybný a pokud jej někteří veřejní činitelé používají, měla by to doložit a interpretovat.

V závěru práce se autorka dopídila skutečně objektivního zjištění, že po aplikaci „šátkového zákona“ se z „veřejných francouzských škol“ náboženské symboly téměř vytratily. Při tak drastických opatřeních o tom není pochyb. Pochyby spíše panují o tom, zda se autorka při tak přímočarém ztotožnění s principem zákona mohla vůbec dopídit jiných závěrů nebo nabídnout minimálně přehlednou úvahu o historické a sociální komplexnosti tohoto sociálního střetu. Práci proto hodnotím na 21 bodů.

Yasar Abu Ghosh.